

Blaffende honden

Sandro Veronesi

Blaffende honden

Vertaald door Rob Gerritsen

2019 Prometheus Amsterdam

voor Manuela

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Cani d'estate*

© 2018 Sandro Veronesi

© 2019 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus
en Rob Gerritsen

Omslagontwerp CMRB

Foto omslag © Lorenzo Meloni/Magnum Photos (detail)

Foto auteur Steve Bisgrove/Rex Features

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4178 3

- *Wat wil je later worden?*
- *Een hond.*

Zeno Veronesi

*Every dog has its day
and a good dog
might have two days*

Johnny Copeland

Inhoud

De honden beginnen allemaal tegelijk te blaffen	9
Brief aan Saviano	13
De prins van Pandolfina	19
#Corpus	21
Soros	25
Reflexiviteit – Het oude verhaaltje van de Indiaan die zich opmaakt om de winter te weerstaan	33
Ho stop allemaal	35
Stella Maris	39
Het was moeilijk	43
Trollin’ Salvini	49
Einde van het verhaal van de prins van Pandolfina	55
Oscar Camps	57
De terugkeer	69
Woord van dank	73

De honden beginnen allemaal tegelijk te blaffen

Het gebeurt halverwege de maand juni, terwijl de odyssee van het schip *Aquarius* in volle gang is. Het havensdichtbeleid, aangekondigd door onze minister van Binnenlandse Zaken ('een man van het land die de zee niet kent,' zoals Andrea Camilleri opmerkte) was al onaanvaardbaar. Het maakte gebruik van chantage, ten koste van migranten, tijdens de onderhandelingen met de Europese Unie over hun herverdeling. De essentie van die maatregel, via Twitter uitgebruld, was al onaanvaardbaar terwijl het schip dat hen had gered van de verdrinkingsdood nog op de Middellandse Zee rondobberde, op zoek naar een haven om ze aan land te zetten. Die maatregel betekent het met voeten treden van de maritieme erencode, zoals vastgelegd in het internationaal zee-recht, volgens glasheldere, ondubbelzinnige normen, nog afgezien van een duizendjarige traditie. Ook dat was al

onaanvaardbaar. Maar wat het keiharde geblaf deed losbarsten waren woorden – twee om precies te zijn – woorden die heel goed vermeden hadden kunnen worden zonder ook maar iets te af te doen aan die schandelijke beslissing, maar die toch werden uitgesproken: het woord ‘luizenleventje’ en het woord ‘cruisevakantie’. En dus, op 15 juni, beginnen de honden allemaal tegelijk te blaffen, hoewel ik dat dan nog niet weet. Op dat moment begin ook ik te blaffen, zoals de hond van Pavlov die doet wat hij associeert met de stimulus van zijn trainer. Hetzelfde overkomt mijn vrouw, en een dag of drie blaffen we elkaar de verontwaardiging in het gezicht waarmee deze woorden – *Luizenleventje! Cruisevakantie!* – volgens onze conditionering geassocieerd zijn. Het is een heftige, overweldigende ontreddeering waar ik maar zelden mee te maken heb gehad in mijn leven, en waar ik geen greep op kan krijgen. Ik kan aan niets anders meer denken, ik kan over niets anders meer praten, ik kan van niets anders meer dromen dan van een zee van gesmolten lood waaruit hordes wanhopige migranten oprijzen die mij vastpakken en naar beneden trekken. Ik kan niet meer ophouden met blaffen – *Woef! Woef! Woef!* – maar blaffen is zinloos. Ik begin weer te roken, en dat is zowel zinloos als schadelijk. Met mijn verontwaardiging verpest ik ieder ogenblik dat wie dan ook in mijn gezelschap doorbrengt. Daar ga ik een paar dagen mee door totdat ik begrijp wat ik moet doen: ophouden met blaffen en mijn lichaam inzetten – daarbeneden, in de put van de gootsteen, waar de zee de wanhopige immigranten daadwerkelijk verzwelgt. Omdat mijn oude hondenlijf me echter

niet voldoende lijkt, blaf ik voor de laatste keer, dat maak ik mezelf in ieder geval wijs, door in de *Corriere* een open brief aan Roberto Saviano te publiceren, waarin ik zeg te hopen dat andere, sterkere honden dan ik, jonger en beter getraind, bekender of beminder of gezaghebber of invloedrijker dan ik, hetzelfde zullen doen en samen met mij hun lichaam zullen inzetten. In de dagen daarop komt het antwoord van Saviano, en vervolgens een onverwachte, schitterende reactie van Alessandro Bergonzoni. En terwijl op Twitter de man die de zee niet kent ons een goede reis wenst met een emoticon, word ik letterlijk bedolven onder e-mails, sms'en, whatsapp-berichten, telefoontjes, commentaar via Twitter – vol solidariteit maar ook vol haat, vol aanmoediging maar ook vol dreiging, wat me mijn hele leven nog nooit is gebeurd. En dan begrijp ik het. Het is niet alleen mijn vrouw en mij overkomen. De honden zijn allemaal tegelijk begonnen te blaffen.

Brief aan Saviano

Beste Roberto Saviano,

Ik schrijf je om je iets voor te leggen dat de laatste tijd niet alleen een groot deel van mijn energie opslorpt, maar ook van mijn nachtrust. Een beschouwing die we, om er een naam aan te geven, ‘de tijd van het lichaam’ zouden kunnen noemen. In de frustratie waarmee ik eerlijk gezegd geen kant op kan vraag ik me af of er niet een andere tijd is aangebroken voor ons allen, niet alleen voor ‘goede’ mannen en vrouwen, en zeker niet voor ‘*do gooders*’, maar simpelweg voor mensen ‘van goeden wille’, zoals de engelen zingen op de geboortedag van Christus: vrede op aarde. Wat er nu gebeurt in de Middellandse Zee heeft niets van doen met vrede en is onaanvaardbaar. Niet omdat stampvolle boten vertrekken van de Libische kust op weg naar ons land: dat is een vertrouwd verschijnsel, het heet migratie – overigens

stelt het strikt getalsmatig niet veel voor – en het heeft in de wereld altijd bestaan. Het is onaanvaardbaar omdat de propaganda die ermee gepaard gaat onaanvaardbaar is. Deze vervalst de werkelijkheid door de beproevingen waaraan deze menselijke wezens worden blootgesteld ‘een luizenleventje’ of ‘een cruisevakantie’ te noemen. Men wil ze overlaten aan smokkelaars of aan de Libische kustwacht, de echte ‘mensenhandelaars’ en met deze typering worden de ngo’s, die hen juist proberen te redden, belasterd. Dit alles is gruwelijk en brengt bij mij een beklemming teweeg die ik maar nauwelijks kan verdragen. En omdat ik zie hoe woorden worden misbruikt, nu mystificatie het van correcte informatie wint, gezien de bijval van het volk, vraag ik me af of dit niet het moment is om niet langer te talmen en ons lichaam in te zetten. Want we zijn een lichaam, en onze woorden komen ook uit ons lichaam, en het lichaam is veel meer dan woorden – het lichaam is het leven zelf.

Daarom schrijf ik jou, beste Roberto, aangezien jouw lichaam reeds op het spel staat, al jaren – en van tijd tot tijd wordt er inderdaad bedreigd met het ‘opheffen van je gewapend geleide’, dus met het weerloos achterlaten van jouw lichaam: een dreigement dat tegen mij niet kan worden gebruikt. Ik schrijf aan jou omdat jij onder deze omstandigheden zeker een gevoel van eenzaamheid ervaren moet hebben. En ik zeg je dat ‘het lichaam inzetten’ voor mij slechts één betekenis heeft: daarnaartoe gaan waar het drama zich afspeelt en daar blijven, met je eigen massa, je eigen vitale behoeftes, je eigen verzet, op die plek. Het lichaam, het meest extreme wapen in de traditie van ge-

weldloosheid. Dus de eerste vraag die ik je stel is: wat vind je van dit, in wezen, triviale voorstel? Overdrijf ik?

Daar wil ik nog iets aan toevoegen. Waar we het over hebben – het doelwit van mijn woede – is niet het beleid dat vijandig staat tegenover opvang en dat alle landen van de wereld met elkaar gemeen hebben. Waar we het over hebben is het verschil tussen leven en dood. Ik kan niet geloven dat de berg leugens die dagelijks over deze wandaad wordt uitgestort in staat is dat te verhullen. Ik denk dat er invloedrijke personen moeten zijn die niet noodzakelijkerwijs een band hoeven te hebben met het traditionele burgerlijke verzet maar die zich buitengewoon betrokken voelen bij deze gigantische verlakkerij. Denk je niet dat het een doorslaggevend effect zou kunnen hebben als een van deze mensen de aandrift zou voelen om het eigen lichaam in te zetten? Dat vraagt een offer, dat is logisch, want het lichaam marchandeert niet, en het kan maar op één plek tegelijk zijn. Wat vind je, Roberto, ijl ik? Stel je voor dat een van deze ngo-schepen die buiten de Libische wateren patrouilleren een paar plekken aan boord zou aanbieden, denk jij dan dat de belangrijkste lichamen van ons land – dat wil zeggen de dapperste, de meest bewonderde, de meest geliefde, de mooiste, de meest begaafde, de meest waardevolle, de meest begeerde – allemaal verhinderd zullen zijn om zich bij mij en bij jou aan te sluiten om die plekken in te nemen? Ik in mijn eentje, dat lukt niet. Dat geldt ook voor jou, Roberto, aangezien jij, zoals we eerder hebben gezegd, er al bij betrokken bent, en jouw lichaam reeds het speldenkussen is van de huidige propaganda. We zou-

den een soort commissaris Montalbano moeten hebben die twee keer zo veel toeschouwers heeft als de Lega Nord kiezers had in maart. (Overigens, achter de schermen van het volgende seizoen, dat reeds online te vinden is, zou blijken dat hij, dus niet Luca Zingaretti, de acteur, maar Montalbano zelf, het personage, zich daar al bevindt, midden op zee, met open armen.) Ik voelde me opeens veel sterker toen ik de foto van voetballer Totti zag met de tekst *#withrefugees* van de UNHCR. Stel je voor dat Totti zijn lichaam zou inzetten, dat hij zich nu op een van die schepen bevond. Zijn lichaam op een van die schepen zou heel wat mensen duidelijk maken hoe de zaken ervoor staan, meer dan duizend woorden. Droom ik? Kraam ik onzin uit? Checco Zalone. OF Claudio Baglione. OF Federica Pellegrini. OF Jovanotti. OF Sofia Goggia. OF Celentano. OF Monica Bellucci die tolkt vanuit het Frans. OF Chiara Ferragni die borstvoeding geeft. OF Giorgio Armani die vierentachtig wordt. Op het schip. Daar-ginds. In dat zeegebied waar we mensen laten sterven uit opportunisme, of om druk uit te oefenen op Malta, of op Macron. Vanzelfsprekend noem ik zomaar wat namen, ik roep niemand op, dat zou ik me nooit durven permitteren. Ik zeg alleen tegen jou, op wie constant een beroep wordt gedaan, dat nu misschien een echt invloedrijk persoon zijn lichaam zou moeten inzetten – in ieder geval om een eind te maken aan de barbaarse propaganda en de laster. Eén zo'n persoon zou volgens mij al voldoende zijn. Wat vind je hiervan?

Natuurlijk, hoe waardevoller lichamen zijn, hoe meer ze riskeren als ze zoiets doen. Oké, het betekent dat ze

bereid moeten zijn om erbij in te schieten. Het zal een manier zijn om iets terug te geven van het geluk dat ze hebben gehad, om het te investeren in de toekomst. Overigens schieten ze er volgens mij ook bij in als ze het niet doen. Dit is een van die situaties waaraan je niet kunt ontkomen: of je bent Rita Pavone en je denkt er het jouwe van, of je bent een van die lichamen die zich tot het uiterste verzetten en ten slotte vollopen met water en ophouden te leven. Er is geen tussenoplossing. Als de huidige waanzin niet heel snel ophoudt, zullen ze er allemaal bij inschieten – ook Rita Pavone – en niet zo’n beetje ook. Een onafhankelijke krant in Algerije kwam uit op de dag van de verkiezingen in 1991 die werden bezoedeld door bloedige aanslagen van islamitische fundamentalisten, met de volgende titel: ‘Als je stemt sterf je. Als je niet stemt sterf je. Stem dus, en sterf.’ In ons geval is de dood niet in het geding – dat lot is aan anderen voorbehouden – hier betreft het louter het overstelpt worden met beledigingen door een handjevol accounts op de sociale media omdat je met het gezag van je eigen lichaam duidelijk hebt gemaakt waar het gelijk zich bevindt en waar het ongelijk. Sinds de Middellandse Zee de bakermat is van de beschaving, al duizenden jaren, worden schipbreukelingen beschouwd als heilig. Ook de Feniciërs (een slechter volk zul je niet gauw vinden) redden drenkelingen en boden hun gastvrijheid aan, al was het alleen maar uit bijgeloof, opdat de goden op wie de drenkeling bij vertrek een beroep had gedaan geen reden zouden hebben om zich beledigd te voelen. Het is onaanvaardbaar dat deze regel heden ten dage zo licht-

vaardig wordt opgeschort. Maar dat is precies wat er gebeurt.

Beste Roberto, daarginds gaat onze beschaving ten onder. De rest is ophef en afleiding. Vind je niet dat het nodig is om de aandacht van iedereen te richten op de plek waar datgene gebeurt wat ons uit de slaap houdt, zonder zich te laten afleiden door provocaties en gedreun over wie hiervoor verantwoordelijk is? Denk je dat het mogelijk is, door lichamen met lichamen in contact te brengen? Het verschil tussen leven en dood, daar hebben we het over. Het lijkt onmogelijk maar na eerst allemaal broeders te zijn geweest, zijn we met een paar stappen in deze drek verzeild geraakt, waar dit verschil niet meer bestaat. We moeten hieruit zien te komen, Roberto, en misschien kan ons lichaam ons deze keer helpen: het jouwe, het mijne en dat van degene die meer heeft te verliezen dan jij en ik, als hij bereid is het in te zetten. Een omhelzing.

Sandro